

Oponentský posudek bakalářské práce Petry Slobodové Obraz černobylské katastrofy v dílech ukrajinských spisovatelů

V úvodu autorka práce správně poznamenává, že černobylská havárie byla natolik závažnou událostí, že musela nalézt vyjádření i v umělecké sféře. Po celé řadě publicistických článků vznikala i literární díla věnovaná této tematice. Do postižených oblastí se vydali záhy po katastrofě nejen novináři, ale i spisovatelé. Byl mezi nimi také i u nás známý prozaik Jurij Ščerbak, autor díla *Z kroniky města Jaropolu*, vydané u nás v roce 1981, groteskní historie jednoho města, poučené na Gogolově poetice, prózy *Život pro druhé*, čerpané z lékařského prostředí, které jako lékař důvěrně znal. (česky vyšla v roce 1977), románu *Hranice imunity* s obdobnou tematikou (česky 1973) nebo *Projížďky po moři* (česky 1982). Autora jsme poznali jako jednoho z těch, kdo se připojili k proudu tzv. „šedesátníků“ a pokoušeli se ve svých komorně laděných novelách a románech vykreslit psychologii současníků. Novela *Černobyl*, vydaná zanedlouho po havárii, se odlišovala od autorovy předchozí produkce svým dokumentárním charakterem. Ščerbak jako by se chtěl co nejdříve vyslovit k této tematice, která se ho dotýkala jako lékaře jednak osobně, jednak profesionálně. Autorka práce věnuje jeho novele druhou kapitolu a připomíná, že jeho text je vlastně montáž dokumentů, faktů a osobních svědectví získaných v „zóně.“ Cenná je jeho snaha zachytit nejen události, které následovaly těsně po havárii, ale pátrat také po příčinách a následcích této tragédie. A jako ve všech předchozích autorových dílech, i zde vystupuje do popředí etický aspekt, vyjádřený komentáři k líčeným skutečnostem. Důležitost je kladena i na psychologii lidí, kteří havárii přežili: pro mnohé znamenala popření jejich předešlého pojetí světa jako světa plného zázraků techniky, která vyřeší veškeré problémy. Autor posuzuje černobylskou tragédii jako tragédii Ukrajiny, ale autorka práce spravedlivě soudí, že šlo o tragédii globálního charakteru. Je samozřejmé, že nebylo možné novelou zodpovědět všechny bolestné otázky, ale alespoň je položit a psát o Černobyli považoval autor za věc své občanské i profesionální cti.

Autorka práce svědomitě analyzuje Ščerbakovu novelu, rozepisuje se o příčinách a okolnostech havárie, o likvidaci a evakuaci. Bylo by samozřejmě možné celou tuto kapitolu rozšířit zejména o autorské zázemí a místě této novely ve Ščerbakově tvorbě. Ale to by podle mého názoru už překračovalo hranice bakalářské práce – spíš by to mohla být pobídka k pokračování počatého průzkumu.

Ve druhé části své práce autorka rozebírá román Volodymyra Javorivského *Marie z Černobyli*, charakterizuje postavy románu, staví proti sobě kontrast města a vesnice,

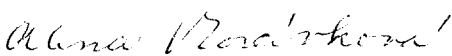
ozřejmuje situaci před havárií, po výbuchu a osud některých obětí. V centru pozornosti stojí postava Marie, obětavé ženy, která ztratila při havárii muže, prošla křížovou cestou a vrátila se do zóny. Autorka práce upozorňuje na odlišný charakter Javorivského románu v porovnání s Ščerbakovou novelou – autor se snaží o komplexnější pohled, zasazuje příběh rodiny Myrovyčů do širšího rámce. Některé postavy i události jsou smyšlené, ale většinou autor pracuje na základě skutečnosti, i on pobýval v zóně a přímo zde sbíral materiál, jenomže nakládá s fakty volněji. Nenazývá přímo elektrárnu ani město Pripjat', ale je jasné, že se jedná o Černobyl a jeho okolí. V knize je využito symboliky – už hlavní postava Marie je symbolická, některé náznaky tragédie svědčí o folklorním původu (např. havran jako předtucha neštěstí) – autorka práce věnuje symbolice jednu z podkapitol. Upozorňuje rovněž na stříhovou kompozici, připomínající filmové záběry, na střídání rytmu líčených událostí, které zvyšuje dynamiku kompozice.

I v tomto případě by bylo možné zabývat se podrobněji vřazením tohoto díla do Javorivského tvorby (jeho předchozí nejúspěšnější román Věčné Kortelisy čerpá z válečných událostí – zničení jedné ukrajinské vesnice), ale znovu tu platí, že by tato exkurze už vybočovala z mezí bakalářské práce.

Souhlasím s názorem autorky práce, že snad nejsuggestivnějším dílem o Černobylu je próza běloruské autorky Světlany Aleksijevičové Modlitba za Černobyl, pojatá jako výpověď jedné z účastnic tragédie, jak dosvědčuje také názor spisovatelky Oksany Zabužkové, která tuto prózu přeložila do ukrajinštiny (byla přeložena i do češtiny – překlad Milan Jungmann). Ovšem s jednou výhradou – osobně považuji za vrcholné umělecké zpracování dané tematiky Černobylskou Madonu, poému předního básníka „šedesátníků“ Ivana Drače, který jí vtiskl působivý básnický i filozofický, existenciální rozměr.

Po formální stránce je práce Petry Slobodové zdařilá, nenajdeme v ní tak časté chyby ani v interpunkci ani ve slovesných vazbách či shodě podmětu s přísudkem. Také literatura nevyvolává námitky a s argumentem, že o černobylské tragédii máme málo literárněvědných statí, lze jen souhlasit. Pokud jde o poznámku, že černobylská tragédie znamenala zlom i v literatuře (autorka se odvolává na předmluvu R. Kindlerové k výboru ukrajinských povídek *Expres Ukrajina*) mohu dodat jen to, že první tento názor vyslovila ukrajinská literární historička T. Hudronová v několika svých článcích o současné ukrajinské literatuře.

Navrhuji, aby práce Petry Slobodové byla klasifikována známkou v ý b o r n ě.

Prof. PhDr. Alena Morávková